

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{3}$ strani 60 K, na $\frac{1}{6}$ strani 30 K, na $\frac{1}{12}$ strani 15 K in na $\frac{1}{24}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 9. V Ljubljani, 15. maja 1913. Letnik XXX.

Obseg: O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Izpremema gozda v drugo obdelovalno vrsto. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Priloga „Konjerejec“: Soseđa Razumnika konjereja. — Porod pri kobilah. — Konjerejske vesti. — Uradne vesti samostojnega konjerejskega odseka — Inserati.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk.)
(Dalje.)

4. Svojstva najvažnejših krmskih trav in detelj z ozirom na pridelovanje deteljnih travin.

Glej na strani 102.

5. O raznovrstnosti semenskih mešanic.

Izbira posameznih krmskih rastlin in razmerje, ki naj bodo v njem zastopane v ruši, zavisita predvsem od nameravanega namena porabe. Potemtakem je razdelitev za mešanice nastopna:

I. Travne deteljine (v nadomestilo za samo deteljo). Te so dve-do triletna in, če se rabijo trpežnejše detelje, štiri- do šestletne (mešanica z lucerno in esparzeto).

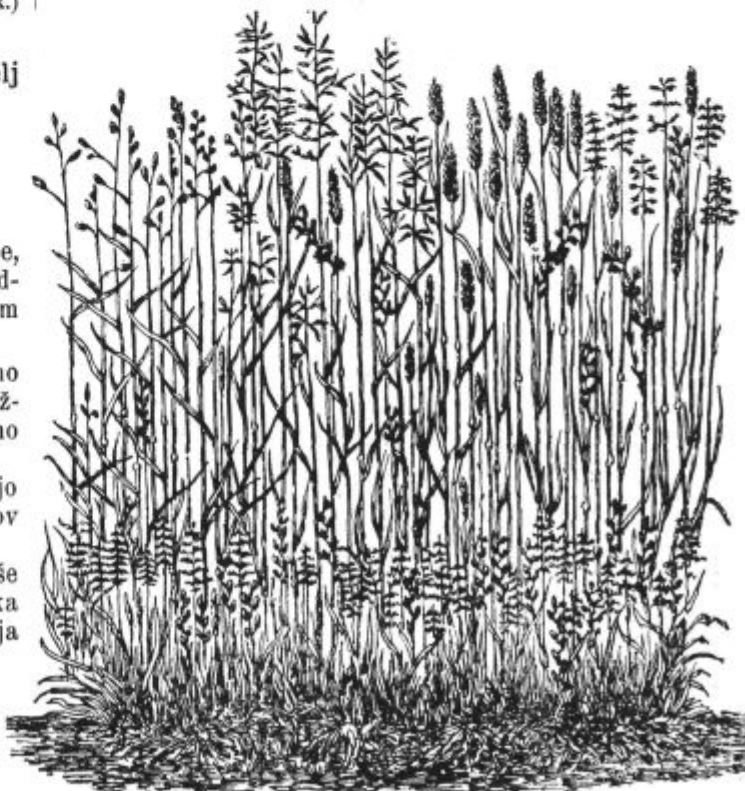
Množina semena se odmeri tako, da zavzemajo detelje $\frac{1}{5}$ ali 80 odstotkov in trave $\frac{1}{6}$ ali 20 odstotkov posejane ploskve, oziroma čiste setve.

Naravno je, da so za prvi slučaj najprikladnejše kratkodobne trave, kakor laška ljujka, francoska pahovka in tudi mačji rep, dočim je za lucerno pasja trava in za esparzeto francoska pahovka na mestu.

II. Menjalni ali začasni travniki (travno-deteljne mešanice, ornice). Te dajejo štiri do šestletne travnike na njivah. V njih zavzemajo detelje največ $\frac{1}{5}$ ali 33 odstotkov in trave $\frac{2}{3}$ ali 67 odstotkov posetje.

Pri menjalnih travnikih se morajo vpoštevati bolj trpežne trave, kakor francoska pahovka, pasja trava, travniška bilnica itd. Vendar pa se morejo rabiti s

haskom tudi prej omenjene kratkodobne trave, in sicer zaradi obilnih pridelkov, ki jih dajejo v prvih dveh letih.

Podoba 70. Ruša z nizkimi in visokimi travami.

III. Stalni travniki in stalni pašniki, ki se uživajo dalje kakor šest let. Trave zavzemajo tu $\frac{1}{6}$

Nadaljevanje na 103. strani.

Razpredelnica I.

4. Svojstva najvažnejših krmskih trav in detelj z ozirom na pridelovanje deteljnih travin.¹⁾

Razlaga kratic in znakov:

td. = travna deteljina.
 mtr. = menjalni travnik.
 str. = stalni travnik.
 spa. = stalni pašnik
 pltr. = planinski travnik.
 plpa. = planinski pašnik.
 pb. = pobočja.
 7 = trpežna (večletna).

 = dela nadzemne pritlike.
 = dela podzemne pritlike (korenike).
 v. = visoka trava (t. j. trava, ki je visoka, debelostebelna in širokolistna, n. pr. francoska pahovka, travniška bilnica itd.).
 n. = nizka trava (t. j. trava, ki je kratka, drobnostebelna in navadno drobnolistna, n. pr. travniška latovka, rosulja, šopolja itd.).

s. = srednja trava (t. j. trava, ki je po svojih svojstvih nekako v sredi med v. in n., n. pr. laška ljuljka, navadna latovka itd.).
 + = mnogo.
 - = malo.
 ± = še dosti mnogo.
 0 = nič.

Štev.	I m e	Se prilega mešanici	Vrsta zemlje in lega ²	Trpežnost v letih	Visoka, srednja ali nizka trava in rast	Podrast druge košnje		
						v splošnem	bilke (stebila)	listi
1	Domača detelja . . .	td. mtr. str.	Vsakovrstna, sveža, zvezna tla	2	rase v šopih	dobra	±	±
2	Bela " . . .	mtr. str. spa.	Vsakovrstna črne prsti bogata, rahla tla, tudi brnaste peščenine	3		skoraj nič	-	-
3	Švedska " . . .	mtr. str. pltr.	Vsakovrstne sveže, zvezne, hladne zemlje, tudi v mrzlih legah	3	rase v šopih	skoraj nič	-	-
4	Navadna nokota, prava	str. pltr. spa.	Vsakovrstna tla, zlasti suhotna, apna bogata	7	rase v šopih	malo	-	-
5	Močvirska nokota . .	str.	Zamočvirjena in barska tla	7		skoraj nič	-	-
6	Ranjek	td. mtr.	Puste, suhotne, apnene zemlje in peščenine	2	rase v šopih	malo	-	-
7	Hmeljna lucerna . . .	td.	Puste, apnene lahke zemlje	1-2		dobra	-	±
8	Lucerna (nemška detelja)	td. mtr.	Večina dobrih zemelj z globokim podtaljem v toplih legah	7	rase v šopih	dobra	+	+
9	Esparzeta	td. mtr. str.	Tudi na pustih tleh, da je rahlo podtalje, v toplih legah	4-7	rase v šopih	dobra	±	±
10	Mačji rep	zd. mtr. str. pltr.	Sveža, ilnata tla, do hladne težke glinaste zemlje	7	rase v šopih v.	dobra	+	±
11	Travniška latovka . .	mtr. str. pltr.	Celo suhotna, toda rahla tla	7	 n.	srednja	0	±
12	Navadna " . . .	mtr.	Vlažna do mokrih tal	7	 s.	skoraj nič	0	-
13	Pasji rep	mtr. str. spa. pltr.	Zlasti mokrotna tla do predplanin	7	rase v šopih n.	srednja	±	-
14	Šopolja	mtr. str. spa. pltr.	Mokrotna in mokra zemlja	7	 n.	dobra	±	+
15	Svetlikasta trstika . .	str. pltr.	Barska tla in glinasta zemlja v visokih legah	7	 v.	dobra	+	±
16	Angleška ljuljka . . .	td. spa.	Vsakovrstna sveža, zvezna tla, tudi peščenine	1-4	rase v šopih n.	neznatna	+	+
17	Laška "	td.	Sveža, topla, dobra zemlja	1-2	rase v šopih s.	dobra	+	+
18	Francoska pahovka .	mtr. str.	Vse boljše, apnene, lahke tople zemlje	3-5	rase v šopih v.	srednja	±	-
19	Pasja trava	zd. mtr. str.	Vse boljše zemlje (v senci)	7	rase v šopih v.	dobra	-	+
20	Travniška bilnica . .	mtr. str. pltr.	Sveža tla, da le niso kislja in suhotna	7	rase v šopih v.	dobra	±	+
21	Navadna ovčja bilnica	mtr. str. spa.	Vsakovrstna suhotna tla, tudi plitve peščenine in prodnine glinasta zemlja, v planinah	7	rase v šopih n.	neznatna	0	+
22	Trdikasta " " . . .	mtr. str. plpa.	dto. dto.	7	rase v šopih n.	0	0	-
23	Rdeča bilnica	str. plpa.	Suhotne zemlje in barska tla	7	rase v šopih n.	neznatna	-	-
24	Raznolistna bilnica .	str. pltr.	Sveža zemlja, senčna lega	7	rase v šopih n.	neznatna	-	-
25	Trsna bilnica	mtr. str. pltr.	Vsakovrstne zemlje, zlasti vlažna in tudi barska tla	7	 s.	dobra	±	+
26	Travniški lističji rep .	mtr. str.	Sveža mokrotna tla, zlasti travniki, ki se namakajo	7	 v.	dobra	+	+
27	Volnata medena trava	mtr. str.	Pusta, suhotna in nerazkrojena barska tla	7	rase v šopih v.	srednja	±	+
28	Zlata pahovka, prava	mtr. str. pltr.	Vsakovrstne srednje zemlje, tudi kamenite in boljše barska tla	7	rase v šopih v.	dobra	+	+
29	Rosulja, prava	mtr. str. spa. pltr.	Samo malovredne zemlje	7	rase v šopih n.	neznatna	0	-
30	Pokončna stoklasa . .	str. pltr.	Le pusta, suhotna tla v toplih legah	7	rase v šopih v.	neznatna	0	-
31	Gola stoklasa	str. pltr.	Rahla, ne presuhotna zemlja, barska tla	7	rase v šopih v.	srednja	±	-
32	Rman	str. spa. pb. plpa.	Rahla zemlja, da le ni mokrotna	7	 n.	malo	-	±

¹⁾ Poleg svojih opazovanj sem se posluževal v tem odstavku F. G. Steblerja: „Die besten Futterpflanzen“, II. del.²⁾ In sicer ona vrsta zemlje, ki je zanjo dotična krmska rastlina na mestu, odnosno, ki se travnim mešanici najbolj prilaga.

ali 80 odstotkov in detelje $\frac{1}{6}$ ali 20 odstotkov posejane ploskve.

Za stalne travnike naj se izberejo načeloma le najtrpežnejše trave, kakor pasja trava, travniška bilnica, zlata pahovka, lisičji rep, travniška latovka itd., in sicer v primernem razmerju visokih in nizkih trav¹⁾ (glej opomnje k razpredelnici III.). Od kupčijskih deteljnih vrst se prilegajo stalnim travnikom najbolj nokota ter švedska in pa bela detelja.

IV. Mešanice za drugovrstne namene rabe, kakor za vrtno trate, pobočja itd. itd. Pri izbihi rastlin za te se je primerno ozirati na posebnost razmer, četudi bi imela zaraditega trpeti pridelek in morebitni krmski užitek.

6. O rabni vrednosti ali rabnosti semen.

Rabna vrednost ali rabnost pomenja odstotnost (utežno množino) čistega in kalivega semena v danem blagu. Ta se izračuna, če se čistota in kalivost medsebojno pomnožita ter se zmnožek deli s 100. S tem številom pa še ni popolnoma izražena kmetijska vrednost dotičnega semenskega blaga, temveč se mora tudi navesti, in sicer predvsem, s čim da je seme onečiščeno (plevelno seme), in se morajo v spopolnilo še posebej izslediti druge važne lastnosti, tako n. pr. če je seme prosto predenice, odkod prihaja, kakšne vrste je itd.

a) Čistota. Ta izraža v odstotkih povsem (absolutno) čisto seme v danem blagu. K nečistoti se prištevajo razen tujega semena, prsti, peska in plev tudi zrnjeni drobci, po žuželkah ali pa po zajedavih plesnih poškodovano seme, dalje jalovo (prazno) seme (zlasti pri lisičjem repu, zlati pahovki, pasji travi itd.).

b) Kalivost. Ta izraža število resnično kalivih zrn v 100 zrnih čistega semena. Zaraditega se pri določitvi kalivosti odbere le povsem (absolutno) čisto seme, oziroma pri medeni travi in rosulji le iz vnanjih zaklopnih plev izluščeni polni plodovi.

Izpremembra gozda v drugo obdelovalno vrsto.

V 7. številki letošnjega letnika je prinesel „Kmetovalec“ na vprašanje 79. glede izpremembra gozda v travnik odgovor, ki bi ga lastnik gozda po tozadevnem merodajnem naziranju v vsakem slučaju pač ne mogel uveljaviti.

Ker gospodarske razmere pri naših kmetovalcih večkrat naneso, da je treba izpremeniti kak kos gozda v travnik, njivo, stavbišče in vrt, kamenolom ali kaj drugega, ne bo odveč, če nakratko opišemo zakonite določbe in nekaj naredeb, ki pri krčitvah gozda največkrat prihajajo v poštev.

Večinoma je že vsepovsod znano, da je treba za krčitev, oziroma izpremembro gozda v katerokoli drugo obdelovalno vrsto prositi vsled določbe § 2. gozdnega zakona dovoljenja pri c. kr. okrajnem glavarstvu. Pismeno ali ustno na zapisnik podano prošnjo je kolkovati s kolkom za 1 K. V prošnji je treba navesti dotično parcelno število gozda in davčno občino, kjer leži. Povedati se mora, kaj se namerava iz gozda napraviti in koliko prostora (vso parcelo ali dele parcele) se namerava v to porabiti. Prošnji se mora priložiti, oziroma doprinesiti, posestni list, ki se dobi

pri davkariji, ter izpisek iz zemljiške knjige, ki si ga je priskrbeli pri sodnji, oziroma zemljeknjižnem uradu. Zahteva se kot priloga sicer tudi obris mape, ki kaže parcelo in nje bližnjo okolico. Ta obris pa, če ni bil prošnji priložen, večinoma pozneje uradnim spisom prostovoljno pridene okrajni gozdarski tehnik, tako da si stranka stroške za prilogo prihrani.

Bistveno vsebino podane prošnje za nameravano krčitev dá politična oblast po pristojnem županstvu primerno razglasiti s pozivom, da se imajo oni, ki si prisvajajo na dotični parceli kake služnosti do paše, drvarjenja ali česa drugega, zgledati in podati svoje ugovore do določenega dne pri politični oblasti ali pa pri županstvu.

Ugovarjajoče stranke ter lastnik parcele se nato zaslisiijo, večinoma ob priliki pregleda, ki ga na kraju izvrši ob priložnosti okrajni gozdarski tehnik. Ta mora po pregledu izvideti, ali je krčitev iz javnih gozdarskih, pri obsežnih krčitvah tudi iz klimatičnih in atmosferskih ozirov, vpoštevajoč deželne kulturne razmere, dopustna ali ne.

Če je iz pretehtanih razlogov krčenje dopustno, izda politična oblast dovoljenje, če ni bilo ugovora od strani zasebnih udeležencev, takoj, drugače pa le tedaj, če se je dosegla poravnava z ugovarjajočimi strankami. V slučaju pa, da se ugovarja in da ne pride do poravnave, ali pa ko bi se ne moglo brezdvomno dognati, da je prosičeva parcela s služnostnimi pravicami drugih neobremenjena, se mora poslednji zavrniti najprej na civilnopravno pot, in tedaj ne more dobiti dovoljenja, preden sporna zadeva ni rešena pred sodiščem.

Pripeti se pa včasih tudi, da politična oblast kljub temu, da od zasebne strani ni nobenega ugovora, iz prej navedenih javnih ozirov ne more izdati dovoljenja, na primer če bi popolna odstranitev gozda spravila v nevarnost javni promet na cestah in javnih potih, ali ogrožala poslopja, povzročala drče, plazove, udiranje sveta ob večjih vodah i. t. d. Izpremembra v slabjšo vrsto obdelave se navadno ne dovoljuje brez izredne utemeljitve. Tudi tedaj, ko bi kdo le vsled tega zahteval dovoljenja za krčitev, da bi mu ne trebalo pogozditi izsekanega gozda, ne da bi torej resno namerjal izvršiti izpremembro, se dovoljenje ne izda, ker bi to privedlo do zanemarjenja zemljišča. Za izvršbo naprošene izpremembre se torej navadno tudi nastavi razmeram primeren rok, ki se ga mora prosilec držati.

Če razlogi za dovoljenje krčitve niso dodobra utemeljeni, lahko deželna vlada tako dovoljenje takoj iz svojega nagiba razveljavi, če se ji zdi potrebno.

Omeniti je še, da prihajajo pri krčitvah v svrhu porabe za kamenolom ali dobavo gramozu še posebej varnostne in druge odredbe glede obrtnega obratovanja v poštev in se v to svrhu vrše posebne poizvedbe.

Poudarja se, da obdelovalna vrsta, ki je pripisana kaki parceli v davčnem katastru, ni vselej izključno merodajna, ampak v prvi vrsti njena tačasna raba. (Upr. sod., 12. 1. 1894, št. 171.). V davčnem katastru (ki služi najprej le obdačenju) so nekatere parcele, posebno v goratih krajih, morda vpisane za pašnik, v istini pa so bile in so gozdi; včasih so celo uvrščene med varstvene in med branilne gozde.

Pregledovanje naprošenih krčitev se ne vrši na račun strank, ker to okrajni gozdarski tehnik združujejo z drugimi opravili vnanjega službovanja. Ko bi pa kdo zahteval, da se mora poizvedba nemudoma izvršiti, bi se mu pa pač morali naložiti potovalni stroški, oziroma pristojbine.

¹⁾ Glej podobo 70. (Pripomba prevajalca.)

pokončevanje listnih uši spomladi, dokler je drevje v prvem soku, ponavljati vsaj vsak teden. Kdor ima le majhno število sadnega dreja, more to delo lahko zvršiti, a pri velikem številu drevja, t. j. pri obširnih nasadih je zatiranje listnih uši seveda silno težavno in zelo zamudno. V Zedinjenih državah Severne Amerike, kjer imajo v nekaterih pokrajinah farmarji velikanske sadovnjake, so ti farmarji zaradi listnih uši že naravnost obupali, dokler ni kmetijski oddelek ondotne vlade po svojih veščakih zasledil drugo, boljše in cenejše sredstvo proti listnim ušem. To sredstvo je neki brošček, ki je soroden našim pod imenom pikapolonica znanim broščem in je hud sovražnik listnih uši. Primerna množina teh broščev more cele sadne nasade varovati pred poškodovanjem po listnih ušeh. Tudi naša pikapolonica zasleduje listne uši, zato je sreba tega broščeca kot koristnega varovati. Tudi pri nas bi ne bilo napačno pečati se s to zadevo. Tamkajšnja vlada da sadjarjem spomladi za majhen denar primerne množine omenjenih koristnih broščev na razpolaganje.

Vprašanje 95. Imam vola, ki ima zlasti na koži po hrbtu vse polno ogrcev ali črvov. Odkod prihajajo ogrci, ali so živini škodljivi in ali je kako domače sredstvo, ogrce zatreti takoj v pričetku? (F. H. v Š.)

Odgovor: Bule na koži goveje živine, ki jih imenujete ogrce, povzročajo ličinke govejega zolja, ki čez zimo živi v koži. Goveji zolj je veliki muhi podoben mrčes, ki leta poleti in odlaga svoja jajca na dlako. Iz jajca se izleže ličinka, ki zleze pod kožo in se tamkaj razvija do pomladi. V tem času gre iz bule, se potem na primeren mestu zabubi in končno izleze iz bule mlad goveji zolj. Govedo dobi ogrce navadno na paši. Tamkaj, kjer je ta nadloga velika, priporočajo živali mazati s kisom, ki se je na njem kuhalo orehovo listje ali pelin, ker te reči zoljem ne prija. Zvečer je s paše došlo govedo temeljito oštriglajati, da se z dlake spravijo odložena jajčeca. Spomladi, ko so bule že velike in je ličinka na tem, da izleze, se bule stisnejo in ličinke pokončajo. Spomladi, ko ličinke vun lezejo, povzročajo živalim velike bolečine, zato take živali nimajo teka in medlé. Tudi koža močno ogrčaste govede je manj vredna.

Vprašanje 96. V hlevu nameravam narediti nov lesen strop, ki ga hočem namazati s katranom, da bo bolj trpežen. Ali bi kazalo lesen strop v hlevu namazati s katranom in ali bi duh po katranu živini ne škodoval? (L. B. v Z.)

Odgovor: Na vsak način katran naredi les trpežnejši in duh po katranu živini nič ne škoduje, nasprotno, še zrak razkužuje. S katranom se pa sme namazati le popolnoma suh les, kajti mlad les še izpuhteva, in če je s katranom namazan, so vse luknjice zabasane, in potem se tak les zaduši ter znotraj trhleni. Namesto katrana Vam veliko bolj priporočamo mazanje s pravim karbolinejem, ki se tudi dela iz katrana, ki ima v sebi vse katranove ohranjujoče snovi in luknjic lesa ne zamaši.

Vprašanje 97. Moji pujski so kljub snaženju korit dobili neko čudno bolezen, vsled česar se slabo razvijajo. Pujski so namreč postali nekako otekli, koža jih srbi, je počrnela in je krastava, kakor da bi bila s smolo prevlečena. Živali nimajo nič teka in namesto da bi jedle, glodajo les. Kakšno bolezen imajo pujski in kako jo je zdraviti? (J. M. v P.)

Odgovor: Vaši pujski so sajasti. To je kožna bolezen, ki prihaja od slabe oskrbe, neprimerne krme in od temnih in zatohlih svinjakov. Spuščajte svoje pujske veliko na prosto, kjer morejo uživati čist zrak, se morejo solnčiti in riti po prati, ki jo žro in poleg tega pojedjo razne broščice,

črve in gliste. Poleg tega sajaste prasiče umivajte z mlačno milnico in seveda pazite, da se vsled umivanja ne prehlade. Prav toplo Vam priporočamo prebrati knjigo „Sosed a Razumnika prasičereja“, ki jo dobite pri naši družbi za 1 K. V njej je vse povedano, kako je ravnati s pujski, da ostanejo zdravi.

Vprašanje 98. Svoje poslopje, ki je s slamo krito, sem pred strelo zavaroval s strelovodom. Sedaj me pa ljudje strašijo, da se bo v slučaju, če strela vdari v strelovod, streha vžgala, kajti pred kratkim časom se je pri tukajšnji cerkvi dogodilo, da je strela odskočila in je v cerkvi precej škode povzročila, dasi strelovod še ni star in obstoji šele 8 let. Neki nadzornik brzjava mi je dejal, da je bolje, strelovod speljati v zemljo po pocinkanih železnih pločah kakor po bakrenih. Kaj je Vaše mnenje o strelovodu na slamnati strehi? (V. M. v K.)

Odgovor: Pravilno narejen strelovod na slamnati strehi ni nevaren, dočim je vsak napačno narejen strelovod na vsaki hiši bolj nevaren kakor če ga sploh ni. Kakšen je pravilno narejen strelovod Vam ne morem na tem mestu dovolj obširno razložiti, sicer je pa treba napravo strelovodov izročiti le veščakom. Strelovod mora biti tako narejen, da gre strela zanesljivo v zemljo, in tedaj nikjer ne odskoči. V to svrhu mora biti napeljava dovolj močna; dobro je, če je osamljena, poglavitno pa je, da je speljana v zemljo v mokre plasti. Iz tega vzroka je včasih potrebno strelovod zelo globoko v mokro zemljo speljati ali najbolje v vodnjak, če je blizu.

Vprašanje 99. Nameravam si nabaviti pripravo za umetno valjenje jajec. Kteri valilniki so najboljši in kje se dobe? (F. K. v V.)

Odgovor: Valilnikov je veliko vrst in so posebno priporočeni valilniki tvrdke F. Sartorius & sinovi, ki jih ima za Avstrijo v zalogi Franc Zimmer na Dunaju, IV./L, Wienstrasse 21. Končno je pa vsak pravilno sestavljen valilnik dober. Začetnik pa v pričetku ne bo imel z nobenim valilnikom dobrega uspeha, kajti praksa šele mora človeka pri rabi umetnih valilnikov izučiti, kako je pravilno z njimi ravnati. Če torej kupite valilnik in nimate takoj v pričetku dovolj uspeha, ne krivite valilnika, ampak svojo premajhno izkušnjo. Valilniki so zelo občutljive priprave. Majhna napaka včasih uniči ves uspeh. Isti valilnik, prenesen na drugo mesto, kjer zrak drugače kroži, že drugače deluje.

Vprašanje 100. Zakaj letos pri nas živina skoraj splošno močno les gloje, se slabo redi in ima manj mleka kakor druga leta, dasi enako krmijo in se je prej ta neprilika le redkokdaj pokazala? (A. T. v G.)

Odgovor: Glodanje lesa prihaja od napačnega presnavljanja hranilnih snovi v živalskem telesu, ki je posledica neprimerne krme. Seno, ki smo ga lansko leto pridelali, je zrastle večinoma v vlažnem in hladnem vremenu brez zadostne solne svetlobe in je zato slabe sestave. Če žival v krmi ne dobiva dovolj dobrih beljakovin in obenem tudi dovolj rudninskih hranilnih snovi, pa je presnavljanje napačno in posledica je glodanje lesa, slabo uspevanje in slaba molža. Prej se je domnevalo, da je glodanje lesa edino le posledica pomanjkanja rudninskih hranilnih snovi, zlasti fosforovokislega apna, a danes vemo, da je tudi posledica nezadostnega krmljenja s pravimi beljakovinami, kajti celice živalskega telesa se morejo tvoriti večinoma le iz beljakovin, ki so spojene s fosforovokislím apnom. Tako napačno presnavljanje se le počasi popravlja, in sicer s pokladanjem primerne krme. Priporočamo Vam redno pokladanje oljnih tropin, ki imajo v sebi dovolj dobrih beljakovin in naravnega fosforovokislega apna.

Vprašanje 101. Pri nas je živina precej mešane pasme. Jaz splošno opazujem, da teleta in sploh živina simodolske pasme največja zraste, celo v hlevih, kjer slabo in nezadostno krmijo, dočim nekteri trdijo, da je to le slučaj in da živali drugih pasem morejo enako velike zrasti. Ali je moje domnevanje, da je simodolska pasma sploh večja, pravo? (K. D. v C.)

Odgovor: Nikakor se ne more trditi, da so živali vseh govejih pasem enako velike, oziroma da morejo enako velikost doseči. Imamo majhne goveje pasme in istotako velike ter se iz malih tudi z najumnejšo rejo nikakor ne dajo narediti velike, kakor tudi ne narobe. Velikost je prirojena lastnost, ki se po določenih zakonih podeduje. Simodolsko goved prištevamo med največje goveje pasme. Navzlic temu se pa lahko med simodolskimi živalmi nahajajo tudi majhne. Danes vemo, da ima velik vpliv na velikost kake živali neka žleza, ki se nahaja v možganih in se imenuje „glandula pinealis“. Delovanje te žleze je pri simodolski govedu zelo močno, in zato ta goved navadno hitro in velika zraste. Če se pa delovanje te žleze pri mladi govedu vsled napačne vzreje ali kake bolezni ovira, pa more tudi simodolska živina majhna ostati. Na vsak način ima simodolska pasma v sebi zasnovano lastnost, da zraste velika, in zato se lahko pripeti, da živali te pasme tudi pri slabi krmi vseeno velike zrastejo.

Vprašanje 102. V nekterih časnikih se letos nahaja inserat neke tvrdke, ki silno priporoča in prodaja za drag denar neko novo vrsto krompirja z imenom „Diamant“, ki dotična tvrdka o njej trdi, da silno bogato obrodi in poseka vse druge vrste krompirja. Ali je krompirjeva vrsta „Diamant“ res tako izborna in ali bi jo priporočali poskusiti? (F. Ž. v N.)

Odgovor: Če imate denar in Vas veseli vrsto krompirja „Diamant“ poskusiti, lahko to storite, povemo Vam pa naprej, da ta krompir ni nič boljši kakor kake druge vrste in da na noben način ne da obilnejšega pridelka. Taki inserati se vsako leto pojavljajo in je njih glavni namen delati dobiček z neumnostjo ljudi. Zato najdete take inserate le v listih, ki so razširjeni med neveščim ljudstvom, dočim se take sleparske tvrdke skrbno varujejo ponujati čudodelne semenske vrste krompirja in drugih rastlin v strokovnih listih in listih, ki jih bero večinoma le razsodni ljudje. Imamo, zlasti v Nemčiji, izborne veščake, ki se pečajo z vzgojo novih krompirjevih vrst, a le maloktera nova krompirjeva vrsta kaj prida ugaja. Preden se more o kaki novi krompirjevi vrsti izreči sodba, se mora več let poskušati pod enakimi pogoji z drugimi vrstami. Prvo leto skoraj vsaka krompirjeva vrsta iz drugega kraja bolj obrodi kakor domačega kraja že vajena. Naša kmetijska družba je od slovečih vzgojevalcev novih krompirjevih vrst za drag denar kupila semenski krompir, a je po poskušanju v nekterih letih večino novih vrst morala zavreči. Pred petimi leti je na pr. naša družba kupila z velikimi težkočami in ovirami od svetovnoznane slovečega rastlinogojca Luter Burbanka v Kaliforniji v Severni Ameriki štiri nove vrste krompirja, ki so se prvo leto vse izborne obnesle, vendar jih zato še nismo priporočali, in sedaj, čez pet let po pravih preskušanjih, se nam zdi, da bo smela z mirno vestjo le eno teh vrst v deželi razširjati.

Kmetijske novice.

Tečaj za pridelovanje krme. Kmetijska šola na Grmu priredi 26. in 27. maja, t. l. dvodnevni tečaj za pridelovanje krme z naslednjim sporedom. V p o n d e l j e k, 26. maja,

Od 2 do 4 popoldne: Setev detelje in trave na njivah za dvo- in večletno košnjo. Nakup potrebnega semena. Gnojenje deteljnih mešanic. Praktično razkazovanje deteljnih mešanic na šolskih njivah in v poskušališču. V torek, 27. maja: Od 8 do 10 dopoldne: Naprava novih travnikov. Najbolj važne trave. Sestava travnih zmesi. Množina potrebnega semena. Praktično razkazovanje semena in razdelitev vzorcev. Od 2 do 4 popoldne: Priprava zemlje in posetev travnikov. Poprava slabih setev. Gnojenje in zboljšanje slabih in starih travnikov. Praktično razkazovanje šolskih travnikov in travniških zmesi v poskušališču. — Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem s Kranjskega plača ravnateljstvo stroške za pot, in sicer le za železnico do Novega mesta in za hrano po 1.50 K na dan. Kdor se želi tečaja udeležiti ali s podporo tečaj obiskati, naj se pripravi do 18. maja pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu.

Gozdarski tečaj na Grmu. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 28. in 29. maja gozdarski tečaj z naslednjim sporedom: V sredo od 1 do 3 popoldne: pomlajevanje in oskrbovanje gozdov. Od 3 do 7 popoldne poučni izlet v gozdno drevesnico v Bršljino in v mestni gozd s praktičnimi demonstracijami o pomlajevanju gozdov. V četrtek od 6 zjutraj do 4 popoldne poučni izlet v šolska gozda na Vrhovskem in v Podljubnem, kjer se vrše praktične demonstracije o oskrbovanju gozdov. — Kdor se želi tega tečaja udeležiti, naj se pripravi po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija) do 20. maja t. l. — Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem s Kranjskega se dovoli povrnitev potnih stroškov do Novega mesta in podpora za prehrano po 1.50 K na dan. Podpore dobi le kdor za njo pravočasno prosi in se mu izrecno dovoli.

Čebelarški tečaj na Grmu priredi kmetijska šola v nedeljo, dne 8., in v ponedeljek, dne 9. junija z naslednjim sporedom: V nedeljo, 8. junija od 2 do 4 popoldne: Zivljenje in razvoj čebel. Sovražniki in bolezni. Od 4 do 6: Izdelovanje domačega in dzlerzonovanega kranjskega panja ter razkazovanje raznih panjev s premičnimi satniki. V ponedeljek, 9. junija od 7 do 11 dopoldne: Oskrbovanje čebel. Najvažnejše čebelarско orodje. Čebelna paša. Pitanje čebel. Popoldne od 2 do 4: Razni panji. Vzgoja matic. Izdelovanje okvirčkov, vlijanje umetnega satja in pritrjevanje z žico. Raba medu in voska. Pouk bo združen s praktičnim razkazovanjem v šolskem čebelnjaku. — Oddaljenim in podpore potrebnim čebelarjem s Kranjskega povrne ravnateljstvo potne stroške do Novega mesta in dovoli 1.50 K podpore na dan za prehrano. Podpore dobi le tisti, ki za njo po dopisnici prosi in ki se mu je izrecno dovolila.

Vinogradniški tečaj na Grmu priredi kmetijska šola v petek, dne 13. junija, in v soboto, dne 14. junija z naslednjim sporedom: V petek od 2 do 5 popoldne: Najvažnejša dela v vinogradu. Trtni škodljivci. Žveplanje in škropljenje trt. V soboto od 8 do 11 dopoldne: Zeleno cepljenje in ravnanje s cepljenimi trtami. Izbira gumijevih trakov. Praktično razkazovanje zelenega cepljenja. Popoldne od 2 do 5: Praktične vaje v poletnih delih v šolskem vinogradu v Cerovcih. Razkazovanje škroplilnic in žveplalnikov. Kdor se želi udeležiti tečaja, naj se pripravi po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu (pošta Kandija-Kranjsko) do 1. junija t. l. Oddaljenim in podpore potrebnim vinogradnikom s Kranjskega povrne ravnateljstvo stroške za pot do Novega mesta in po 1.50 K na dan za prehrano. Podpore dobi pa le oni, kdor za njo pravočasno prosi in se mu je izrecno dovolila. Vabimo naše vinogradnike in fante k obilni udeležbi!

Družbene vesti.

* **Razglas o oddaji modre galice in žveplene moke po znižani ceni velja samo za Dolenjsko**, nikakor pa ne za vinogradnike na Notranjskem. To je jasno povedano v zadnji številki „Kmetovalca“ in v posebni izdaji „Kmetovalca“ z dne 25. aprila, ki se je razdelila v 15.000 izvodih po vsej Dolenjski. Kdor količkaj more modro galico ali žvepleno moko takoj ali kmalu plačati, mora to storiti. Te vinogradniške potrebščine je dati le tistim na upanje, ki res ne morejo plačati. Na odpis dolga konci leta naj se nihče ne zanaša, kajti ta odpis se bo le izjemno dovolil edinole prav revnim vinogradnikom, ki imajo edini dohodek le iz svojega majhnega vinograda in pri najboljši volji ne morejo dolga plačati.

* **Vsako goljufijo je treba v kali zatreti!** Vsled oddaje modre galice po znižani ceni na Dolenjsko naročajo ponekod odločno več te snovi, kakor je primerno velikosti ondotnih vinogradov, kar je vsekako prav zelo sumljivo. Bržkone se nekateriki hočejo okoristiti, bodisi da se hočejo preskrbeti s ceno galice za prihodnje leto, bodisi da jo morda z dobičkom prodajajo trgovcem. Kdor za tako goljufijo izve, naj jo nemudno sporoči c. kr. kmetijski družbi v Ljubljano, da bo ta goljufijo sodnijsko zasledovala. Vse ostanke modre galice, kupljene po znižani ceni, je po letošnjem zadnjem škropljenju izročiti tjakaj, od koder se je prejela, kajti ta ostanek je družbena last, ki se bo zaračunal za prihodnje leto po tekoči ceni. Na Dolenjskem je sedaj več kakor dovolj modre galice, zato družba novih naročil po znižani ceni ne izvrši več; sicer je pa podpora v to svrhu že popolnoma izčrpana.

* **Kmetijske organizacije in županstva na Dolenjskem**, ki so prejele modro galico po znižani ceni za razdelitev med vinogradnike, so že dobila potrebne tiskovine v zmislu 3. točke razglasa v zadnji številki „Kmetovalca“. V te tiskovine je vpisati prejemnike galice, množino prejete blaga, približno velikost vinograda prejemnikovega in dnevna plačila. Te izpolnjene tiskovine bodo služile kmetijski družbi za kontrolo, da se ni zgodila kaka zloraba, in kmetijska družba bo po svojih zaupnikih to kontrolo strogo vršila. Tamkaj, kjer ti zapiski ne bodo v redu ali se ne bodo strinjali z dejanskimi razmerami, bo kmetijska družba zahtevala plačilo modre galice po tekoči polni ceni in si vrhutega pridržal **kazensko ovadbo zaradi goljufije**.

* **L. 1911. se je oddalo na Dolenjsko ob enaki priliki po znižani ceni 15 vagonov modre galice**, letos je pa že sedaj naročil za več kakor 22 vagonov, kar vsekako vzbuja sum, da v nekaterih krajih ne utegne biti vse v redu, zato se opozarja na gorenja naznanila, ki se jih bo družba vsekako strogo držala. Pozivamo ogromno večino poštenih vinogradnikov na Dolenjskem, da pomagajo družbi pravilno porabiti težko izposlovano državno in deželno podporo in da se vsaka zloraba prepreči in kaznuje.

* **Modra galica stane za nadrobne naročbe posameznikov K 68—** v Ljubljani, in sicer le proti takojšnjemu plačilu. Cena galici gre sedaj zelo kvišku. Družba prosi odjemalce, da svoje naročbe čim prej prijavijo.

* **Galično zmleto žveplo**. Družba ima letos v zalogi najfinejše zmleto žveplo za žveplanje trt, ki so mu primešani trije odstotki fino zmlete modre galice, in ki stane K 21— sto kg z vrečo vred v Ljubljani. Dobiva se v vrečah po 50 kg.

* **Oddajanje modre galice po znižani ceni**. Podpora, ki jo je imela družba na razpolaganje, in tista, ki

ji je še obljubljena, je sedaj ne samo že izčrpana, ampak že dokaj prekoračena, ker se je namesto proračunjenih 15 vagonov naročilo dosedaj samo na Dolenjskem čez 22 vagonov. Množine v trgovskih in drugih zalogah ali shrambah naha-jajoče se galice bo družba po končanem razdeljevanju revidirala in primerjala z izkazili. Kjer se izkaže, da je bilo nabavljeno galice nerazmerno nad porabo po letošnji znižani ceni, tam se bo moral od preostanka razloček pri ceni 24 vinarjev od kg družbi povrniti, ali galica franko v Ljubljano poslati, vrhutega pa bo družba postopala v zmislu določil v razglasu z dne 25. aprila. Ker se je porabilo več podpore v svrhu oddaje po znižani ceni, se mnogim prosilcem za škropljenje ni moglo ustreči. Voznino povrne družba le na podlagi voznih listov.

* **Plačevanje blaga**. Gg. družbenim udom nazna-njamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Trtne škroplilnice** ima družba tudi letos v zalogi, in sicer tri vrste: navadne škroplilnice „Korona“ po K 22— in škroplilnice novejša sestave „Hero“ po K 34— komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene. Družba si je letos nabavila tudi škroplilnice sestava dunaj-ske c. kr. kmetijske družbe „Avstrija“, ki so zelo močno izdelane in zbog svoje trpežnosti jako priljubljena. Komad stane 32 kron. Družba si je nabavila tudi nekaterih potrebščin k škroplilnicam, ker jih morajo posestniki starih škroplilnic večkrat nadomestiti. Nova škroplilnica je draga, dočim se da majhna napaka čisto popraviti z nadomeščenjem kakega dela, kakor n. pr. male ventilne kroglice za Korono ali večje za Hero. Oboje stane po 18 h komad. Ventilni gumi stane 8 h. Gumijeve plošče po K 1— Raz-pršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 75 h z iglo vred. Dvojni razpršilniki stanejo po K 2'60. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na razpršilniku kaj izpremeniti. Zmrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 kroni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih na cele vagone se pošlje superfosfat franko na vsako žel. postajo, vrhutega more družba dati 25 K popusta.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7—, 100 kg.

Kalijevo sol po K 12'60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38—K 100 kg iz Ljubljane.

Te dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Čilski soliter oddaja družba po K 34.— 100 kg.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

Vrtno gnojilo (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetičnikih), ki vsebuje 70% v vodi raztopne fosforove kisline, 6 $\frac{2}{3}$ % čistega kalija (ne žveplenokislega!) in 6 $\frac{1}{2}$ % dušika (5% amonijevega dušika in 1 $\frac{1}{2}$ % dušika solitrne kisline) oddaja družba po 40 h kg z vrečo vred.

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 21 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine ima družba sedaj tudi v zalogi. Stanejo K 22.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je zopet ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po nižji ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej prikrče zadostno množino teh tropin. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Sladkornata močna krmila kot okrepujoča primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje ter za molzne krave po 20 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunanost se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor

5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Semenska ajda. Družba ima za svoje ude izredno lepo in težko francosko izvorno seme ajde po 36 K 100 kg z vrečami vred. Ajde za seme bo primanjkovalo in zategadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštne pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 1.—, 1.—, 1.20, 1.20, 1.20

Pri poštnih pošiljках se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki so napravljene iz pristnega švedskega jekla. Cene za komad so naslednje: za 65 cm dolge K 2.— (znamka Herkules) za 70 in za 75 cm dolge K 2.20 (znamka Herkules).

* Prave bergamaške osle, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 cm dolge po 60 h, 28 do 29 cm dolge po 80 h komad.

V a b i l o

k običnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Sori pri Medvodah, ki bo v nedeljo, dne 8. junija t. l. ob treh popoldne v šoli.

S P O R E D :

1. Nagovor načelnika.
2. Poročilo o drevesnici.
3. Dogovori o skupnem naročanju umetnih gnojil, posebno gnojja za ajdo.
4. Volitev poslancev na občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.
5. Slučajnosti.

Če ob določenem času ne bo za sklepčnost navzočih zadosti udov, se bo pol ure kasneje zborovalo ob vsakem številu zborovalcev.

Kmetijska podružnica v Sori,

dne 1. maja 1913.

Fr. Mihovec, načelnik.

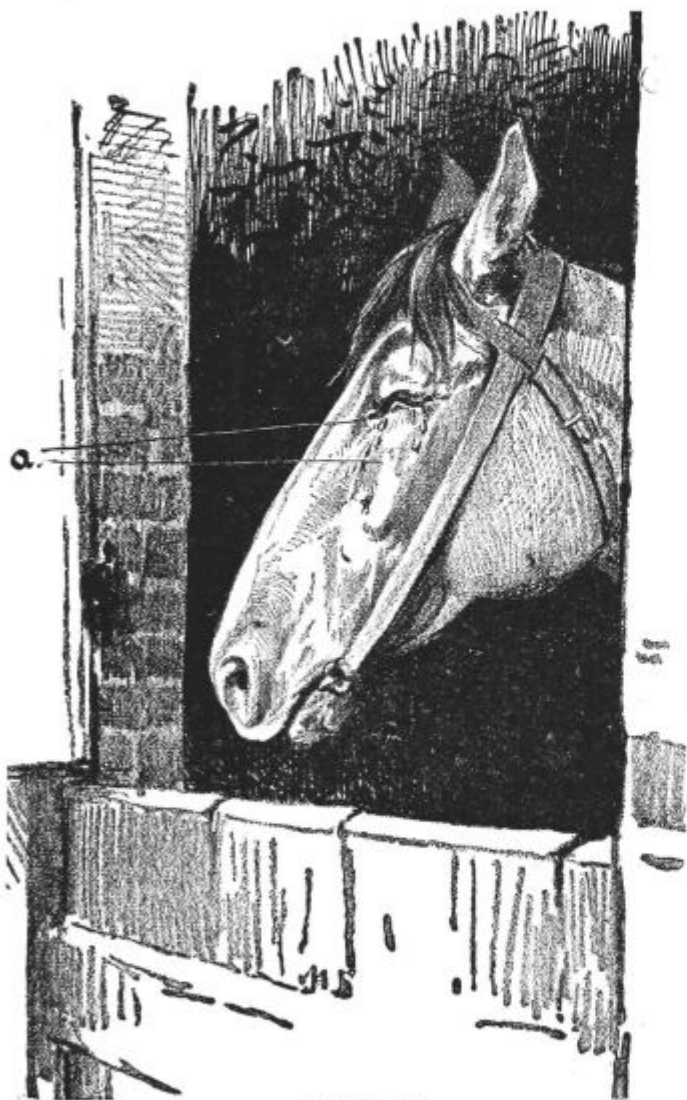
KONJEREJEC.

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

4 Mesečna slepota.

Ko je Razumnik odšel, se je Vrhovnik na tihem zelo jezil nad njim, ker mu je napovedal slepoto pri njegovi kobili. Nezadovoljno je hitel po dvorišču semtertja.

Podoba 71.

Sam pri sebi je govoril: „Dobro vem, da ima moja kobilica veliko napako, ker je slokasta, in da je ne bom nikoli dobro prodal, toda da bi jo še za slabšo smatral kakor je, pa Razumniku tudi ni treba. Da bi moja kobilica oslepela, pač ne verjamem; to je samo Razumnikova domišljija, ki hoče vedno biti bolj pameten in bolj izkušen kakor vsi drugi.“

Tako se je tolažil.

Prav kmalu pa je moral doživeti bridko resnico. Zgodilo se je takole.

Ko je prišel nekega jutra v hlev krmit, je zapazil, da njegova kobilica noče odpreti levega očesa (glej

pod. 71.). Trepalnice so ji zatekle in po licih se ji je poznalo, da se zelo solzi.

„Najbrž ji je prišla kaka slama v oko,“ je govoril Vrhovnik sam pri sebi. „To bo kmalu dobro. Pogledati hočem.“

Poskušal ji je odpreti oko. Kobilica se je pa zelo branila. Dasi je Vrhovnik vse dobro in natančno preiskal, vendar ni mogel najti niti slame, niti kake druge poškodbe v očesu.

Sklenil ji je dati mrzlih obkladkov na oko, vendar se do popoldne ni nič zboljšalo; zato ji je privezal zvečer zopet mrzlih obkladkov.

Podoba 72.

Tudi drugi dan ni bilo opaziti nikakega boljšanja. Tako je preteklo šest dni. Sedmega dne zjutraj pa je opazil, da je tudi desno oko obolelo na isti način kakor prej levo.

To je Vrhovnika prestrašilo.

„Ravnotako se je pričelo pri stari kobili, ko se ji je vnelo levo oko,“ je pravil svoji ženi. „Resno se bojim, da naše žrebe oslepi, kakor je oslepela njegova mati.“

Vsa v skrbih je hitela žena v hlev. Žalostno je opazovala napol slepo žival in je jadikovala: „Zdaj je pa še prodati ne bomo mogli!“

Vrhovnik pa je molčal. Tudi on je bil sedaj istega mnenja.

Jezno je mrmral: „Ko bi vsaj ne bil te prebite stare kobile pripustil! Dve leti že krmim mladiča; nikaki stroški in nikak trud mi ni bil prevelik. In zdaj? Kaj imam zdaj od tega? Nihče mi ne da niti 100 kron za žival, ki ima tako pokvarjen život in je napol slepa.“

Jezen je šel iz hleva. Stopil je na cesto, ki je po njej ravno prihajal Razumnik.

Ta mu je že oddaleč zaklical: „Kako je kaj s tvojo kobilico?“

Vrhovnik žalostno odgovori: „Slabo je, Razumnik! Najbrž bo res oslepela.“

Razumnik pravi: „Tako hitro bi jaz vendar tega ne bil pričakoval. Ali sta obe očesi obenem oboleli. Zdaj se pa bojim, da bo kobilica kmalu popolnoma slepa. Pripeljiva jo k hlevskim vratam.“

Vrhovnik pripelje žival med vrata in jo tako postavi, da ji pada svetloba na glavo.

Razumnik skuša s palcem in kazalcem desne roke kobilici odpreti oko. Po daljšem brezuspešnem poskušanju se mu slednjič le posreči, in tedaj zapazi, da je odprtina zenice (punčice) zelo zožena (glej pod. 72.)

„Vnetje je zelo hudo.“ pravi Razumnik. „Mislim, da je kobilica na tem očesu že popolnoma slepa. Zenica se najbrž tudi v temi več ne razširi. Peljiva kobilico nazaj v hlev in ga tako pripriva, da bo svetloba samo še skozi špranjo pri vratih dohajala v hlev.“

Vrhovnik je gnal kobilico v hlev, Razumnik je pa priprl vrata. V poltemi je kobilica nekoliko odprla trepalnice. Razumnik je prav dobro videl zenico (odprtino zenice), čeprav je bilo temotno. Vendar je bila ta sedaj ravno tako zožena, kakor prej pri popolni svetlobi.

Razumnik je trdil: „Zenica se sploh ne more več razširiti. Žival je na tem očesu najbrž že slepa. Nikakor pa ne bo dolgo trajalo, ko ji vid sploh ugasne!“

Vrhovnik vzdihne. Doslej sta opazovala le levo oko. Sedaj pa je pregledoval Razumnik tudi desno. Tu je opazil neko zobčasto nepravilno zoženost očesne zenice.

Na koncu svojega opazovanja pravi: „To oko je ravno tako slabo kakor levo, če ne še slabše.“

„Kaj pa naj zdaj počnem?“ vpraša Vrhovnik ves obupan.

Razumnik odgovori: „Skušaj rešiti to, kar se še rešiti da! Pošlji po živinozdravnika. Bojim se pa, da si že predolgo čakal. Sedaj je seveda veliko vprašanje, če ti more živinozdravnik še kaj koristiti. Kolikor sem jaz slišal, se da tako vnetje oči, ki ga imenujejo tudi mesečno slepoto, prav redkokdaj ozdraviti.“

„Potem mi pa nič ne koristi, četudi živinozdravnika pokličem,“ odvrne Vrhovnik.

„Drugega sveta ne vem,“ pravi Razumnik. „Mnogo ti gotovo ne bo to pomagalo!“

Razumnik se posloví, Vrhovnik pa ubogo pol slepo kobilico zopet priveže na njeno mesto.

Preteklo je več dni. Vrhovnik se je odslej malo brigal za bolno žival. Četrty dan po onem preiskovanju pa je Vrhovnik zapazil, da kobilica zopet nekoliko odpira oči in da gleda okoli sebe. Tudi solziti se je nehala.

„Zdi se mi, da se bolezen boljša,“ vzklikne veselo. „Razumnik vendarle ne ve vsega!“

Drugega dne odpre kobilica oči še bolj. Vrhovnik jo pelje vun na dvorišče. Oko sicer ni bilo videti popolnoma zdravo, vendar je žival sama našla pot v hlev. Veselo presenečen je sklenil poiskati Razumnika. Hitel je k njemu in ga našel na dvorišču.

„Moja dveletna kobilica zopet vidi!“ je klical Razumniku že oddaleč.

„To se je pa jako čudno zboljšalo,“ odgovori ta začudeno. „Res sem radoveden, kakšno je oko sedaj. Dajva, preiščiva kobilico. Takoj grem s teboj!“

Zopet sta jo peljala med hlevska vrata, kakor nekaj dni poprej, in jo preiskala pri svetlobi in v poltemi. Zenica desnega očesa se je nekoliko razširila v temi. Pri drugem očesu se pa zenica skoraj popolnoma nič ni raztegnila. Poznala se je samo nekaka ozka špranja.

„To boljšanje ne pomeni mnogo!“ pravi Razumnik.

„Kolikor se jaz na to razumem, je vnetje res boljše. Slepote pa kobile gotovo ne boš rešil!“

Nezadovoljno in neverno je poslušal Vrhovnik malo tolažljivo izjavo.

Razumnik pa je nadaljeval: „Pri mesečni slepoti se vnetja dostikrat prično boljšati. Prvemu napadu pa sledi čez nekoliko časa drugi in tretji, včasih tudi četrti in peti napad, dokler oko ne oslepi popolnoma. Ker pa se je vnetje večkrat pojavljalo, so prej ljudje mislili, da mesec vpliva na to. Zato ima ta bolezen ime „mesečna slepota“.

„Mogoče pa je vendarle prišla le kaka slama kobilici v oko, odvrne Vrhovnik neverno. „Jaz nič kaj prav ne verjamem na mesečno slepoto!“

„Skušnja bo že pokazala!“ pravi odhajaje Razumnik med vrati.

Vrhovnik je od dne do dne upal, da se napol slepe oči le popravijo. Razumnika se je pa ogibal, kolikor je mogel.

Čez štiri tedne se je vnetje zopet kar čez noč pojavilo in v štirinajstih dneh je bila dveletna kobilica že popolnoma slepa.

„Razumnik, ti si vendar imel prav!“ tako je govoril Vrhovnik čez nekaj dni. „Moja kobilica je res popolnoma oslepela.“

„Moralo se je tako zgoditi,“ odvrne Razumnik sočutno. „Vzrejevalnih stroškov ti sedaj nikdo ne porne. Več kot 100 K tvoja kobilica ni vredna.“

Vrhovnik pa pravi: „Za to ceno jo obdržim doma in jo bom vpregel na notranjo stran. Sedaj je skoraj že dve in pol leta stara in pridna za vožnjo. Ne morem se odločiti, da bi jo dal mesarju.“

Razumnik mu seže nekoliko porogljivo v besedo: „Ali pa te ne veseli, da bi mlado, slepo kobilico pripuščal?“

„Tega gotovo ne storim!“ odvrne ta. „Izprevidel sem sedaj, koliko koristi more konjereja dajati kmetu, če ta pripušča slokaste in napol ali popolnoma slepe kobile. Enkrat, pa nikoli več! O taki reji nočem ničesar več slišati in bom prodal staro kobilico mesarju.“

Bil je mož beseda. Za staro slepo kobilico mu je dal mesar 100 K; z mlado slepo in slokasto kobilico je pa Vrhovnik vozil. Vendar z njo ni užival posebnega veselja. Ostala je vse življenje žalostna, slepa, malo-vredna žival.

J.

Porod pri kobilici.

Včasih se pri kobilici pojavijo eden ali dva dni pred porodom takozvani pripravljalni popadki. Navadno se pa to ne zgodi, ampak pojavijo se pravi popadki prav malo časa pred porodom.

Ko so se pojavili drugi znaki, ki naznanjajo porod, moramo na kobilico skrbno paziti in je ne smemo niti za trenutek pustiti. Posebno moramo strogo paziti ponoči, ker kobile navadno ponoči rodijo in ker je pri

porodu mnogokrat takojšna pomoč nujno potrebna, če se hočemo čuvati nesreč, kakor n. pr. da se žrebe ne zaduši itd.

Ko se bliža čas poroda, postaja kobila nemirna. Če je dosedaj žrla, naenkrat preneha, pogleduje okoli, in nam se zdi, kakor da bi hotela nekaj prav pazljivo poslušati. Obenem pa se pojavijo pravi popadki, kobila otepa z repom, stopica nemirno semintja, se vleže pa zopet vstane in si slednjič poišče samotni prostor, če je odvezana. Medtem postajajo popadki vedno močnejši. To povzroča, da se začne potiti in da ji žila hitreje bije. Trebuh je napet. Večkrat daje v majhnih množinah blato in vodo od sebe.

Nato je navadno nekaj časa vse mirno, tudi popadki ponehajo, pa se kmalu pojavijo še močnejše in v krajših presledkih kakor poprej. Če kobila stoji — kar se malokdaj zgodi — potem vedno bolj približuje vse štiri noge drugo drugo, krivi hrbet, nekoliko vpo-giba skočne člene, krepko vleče životno mišičevje skupaj in na ta način močno pritiska na maternico in na plod, vsled česar pride plod že nekoliko v medenico. V tem času opazimo v maternici mehur, kjer je nekaka voda. Pri vsakem popadku pride s precej močnim pritiskom nekaj vode v ta mehur. Voda vedno bolj pritiska in slednjič poči mehur. Iz tega izteče del vode takoj, nekaj ob naslednjih popadkih, ostanek pa izteče po porodu. (Ta voda takorekoč nekako maže rodila, po porodu jih pa izmije). Ko poči mehur, navadno zopet sledi kratek odmor, potem se pa pojavijo še močnejši popadki, ki porivajo plod vedno bolj in bolj v medenico, tako da se — pri normalni legi — prikažeta prednji nogi in gobček mladiča v sramnici. Odslej porod ne traja več dolgo, mladič je kmalu zunaj. Pri kobilah pravi porod (izbacivanje ploda) ne traja dalj kakor 15 do 30 minut. Včasih, toda redkokdaj, pride žrebe tudi v mehuru na svet. V tem slučaju mehur zunaj sam poči vsled gibanja mladiča, ali pa ga moramo mi odpreti (toda ne z vmazanimi rokami, z rjavimi škarjami ali z rjavim žebeljem), da se nam mladič v njem ne zaduši.

Najčesče porodi kobila leže, le redkokdaj stojé. V obeh slučajih se utrga popkovina sama. V nji se med porodom še vedno pretaka kri. Če bi se popkovina ne utrgala sama, jo moramo odtrgati mi, še bolje pa je, če jo s snažnimi škarjami odrežemo. Preden jo odrežemo, jo moramo z ne pretenko nitjo kake 3 cm pod popkom dobro prevezati in potem pod nitjo odrezati. To pa smemo storiti šele takrat, ko se je kri v popkovini prenehala pretakati.

Trebilo (posteljica) gre od kobile kake četrt ali pol ure po porodu pod sličnimi znaki, kakor se pravi porod sam vrši. Tudi ni prav nevarno, če trebilo kake štiri do šest ur ne pride na dan. Če se pa to ne zgodi v 24 do 36 urah, je treba posteljico umetnim potom odstraniti iz kobile. Grof Lehndorff priporoča v ta namen vbizgovanje kolikor mogoče veliko tople (ne vroče) vode, kjer je 1 do 2 % karbolne raztopine, v maternico s pomočjo Dammanove priprave za dristvenje. Trebilo se mora potem takoj iz hleva odstraniti in zakopati.

V devetindevedesetih izmed sto slučajev se vrši porod tako. Nepravilen porod je kobil mnogo nevarnejši kakor kravi ali ovci, ker je kobil mnogo težje pomagati ter kaj lahko postane za rejo nerabna, če smo ji morali plod odstraniti s pripomočki. Kadar je pričakovati nepravilen porod, naj bi se konjerejec — če ni sam izkušen — takoj obrnil na živinozdravnika.

Nepravilen porod povzroča že, če so popadki preslabotni ali premočni, če je medenica preozka, dalje krč v materničnem vratu, njegovo zoženje ali če je maternica navzgoraj zarasla, če je preozka, če je plod prevelik, če je plod mrtev ali že celo nagnil, če ima plod nepravilno lego. Ravnotako otežuje porod, če pričakujemo dvojčke itd.

Če so popadki preslabotni, je odsvetovati rabo takih snovi, ki naj bi jih ojačili. Najbolje je, če popadke nadomestimo stem, da plod sami izvlečemo. Vleči pa seveda ne smemo sunkoma, ampak enakomerno in nepretrgoma. Če opazamo še kake popadke, smemo, in sicer pravilno vleči samo tedaj, kadar se ti pojavijo. Z dobro umito roko sežemo v maternico in skušamo dotipati prednjo nogo mladiča, okoli nje zadragnemo nad bicljevo kostjo konopec, ki se rabi pri porodu. Konopec mora biti dovolj dolg, da ga moreta dva ali trije možje zunaj maternice dobro držati. Ta konopec mora biti kolikor možno gladek, dejati ga moramo pred rabo v gorko vodo, da se omehča, in ga potem dobro z oljem namazati. Paziti moramo, da vlečemo naravnost in rajši nekoliko navzdol kakor pa navzgor proti hrbtu, da konopec ne drgne ali celo ne rani maternice. Pametno je tudi, če se kobili pred prvim porodom maternica z oljem ali z vazelinom dobro namaže. Če kobilo prijemajo zelo hudi popadki, posebno pri težkih porodih, je žival v veliki nevarnosti in tudi mnogo trpi. Zato priporoča grof Lehndorff rabo raznih mamečih sredstev, kakor n. pr. po 5 do 6 g kloroforma na košček vate, ki se po eden vtakne kobili v nozdrvi, ali pa vbizgvanje 0.25 do 0.30 g morfija pod kožo. Če pa nimamo niti kloroforma, niti morfija, pa kobilo upijamo. Damo ji $\frac{1}{2}$ l do 1 l močnega žganja.

Al. Jamnik.

Konjerejske vesti.

Osebna vest: C. in kr. ritmojster gospod Karol plemeniti Pfeiffer, ki začasno opravlja posle žrebčarskega oddelka v Gradcu, je bil s 1. majnikom imenovan za majorja.

Kužne bolezni konj:

Smrkavost konj se je dognala na Rupl pri Kranju pri dveh konjih in v Babnem vrtu pri Predvoru pri enem konju. Smrkave konje je dala politična oblast pobiti. Deželna vlada je odredila, da se preiščejo vsi konji v sodnem okraju Kranj in v vasi Žabnica sodnega okraja Škofja Loka.

Garje konj so v Ponovičah pri Litiji prenehale.

Mehurčkasti izpuščaj na spolovilih se je pojavil pri konjih v več krajih na Dolenjskem in Gorenjskem.

Konjski semnji v majniku in juniju. Konjski semnji se bodo vršili:

dne 19.	majnika	v Št. Jerneju,
" 21.	"	" Ljubljani,
" 26.	"	" Mengšu,
" 2.	junija	" Novem mestu,
" 4.	"	" Ljubljani,
" 9.	"	" Kamniku,
" 16.	"	" Št. Vidu pri Zatični,
" 18.	"	" Ljubljani,
" 23.	"	" Bučki in
" 24.	"	" Dernovem.

Nakup plemenskih kobil in žrebic. Vsled odborovega sklepa samostojnega konjerejskega odseka c. kr.

kmetijske družbe se bodo kupovale plemenske kobile in žrebice ob priliki letošnjih premovanj konj. Konjerejci se na ta nakup opozarjajo ter vabijo, da one kobile in žrebice, ki jih mislijo prodati, pripeljejo v oni kraj, kjer se bodo vršila premovanja konj. Konjerejski odsek bo kupoval od težke pingavske pasme enoletne in dveletne žrebice ter tri- do petletne kobile; od zlahne pasme triletno žrebice in 4 do 5-letne kobile. Radi nakupa je žrebice in kobile naznaniti pri premovanju konj navzočim zastopnikom konjerejskega odseka.

Uradne vesti konjerejskega oseka.

Premovanja kobil in žrebic v letu 1913. Na predlog konjerejskega odseka se bodo vršila premovanja kobil in žrebic v letošnjem letu:

dne 17. junija	ob osmih dopoldne	v Postojini,
" 18. "	" devetih "	" v Cerknici,
" 19. "	" osmih "	" v Kranju,
" 20. "	" devetih "	" v Mengšu,
" 24. "	" desetih "	" v Bohinjski Bistrici,
" 25. "	" devetih "	" v Lescah,
" 26. "	" desetih "	" v Dovjem,
" 19. avgusta	" desetih "	" v Ribnici.
" 20. "	" eni popoldne	" v Novem mestu,
" 21. "	" osmih dopoldne	" v Velkem Gabru,
" 26. "	" osmih "	" v Škofelci,
" 27. "	" osmih "	" v Mokronogu,
" 28. "	" osmih "	" v Št. Jerneju.

Natančen načrt premovanj se razglasi v prihodnji številki.

Samostojni konjerejski odsek za kranjsko
dne 9. maja 1913.

Občni zbor samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe.

(Konec.)

3. Proračun za leto 1913. je bil na predlog prejšnjega poročevalca sprejet z 9568 K dohodkov in 8272 K stroškov, torej s preostankom 1296 K.

4. Ker so se v letih 1911. in 1912. vršile dopolnilne volitve v odbor ter doba odbornikom v zmislu pravil še ni potekla, ni bilo treba nadomestnih volitev.

5. Sklenilo se je v tekočem letu na račun nakupa in oddaje plemenskih kobil nakupiti konj v deželi ob priliki premovanja po možnosti 12 plemenskih kobil. Nakupovanje izven Kranjske se opusti, ker se je konjereja na Gorenjskem glede pingavskih konj in na Dolenjskem glede zlahnih konj toliko zboljšala, da je mogoče prav lepe kobile doma kupiti ter stem domačo konjerejo podpirati.

Sklenilo se je nakupovanje prej objaviti.

Končno je občni zbor sklenil izreči zahvalo c. kr. kmetijskemu ministrstvu za dano denarno podporo in za ugodno rešitev predlogov in prošenj samostojnega konjerejskega odseka, nadalje deželnemu odboru kranjskemu za denarno podporo 1000 K za nakup plemenskih kobil ter načelnikom žrebčarskega oddelka v Gradcu in žrebčarske postaje na Selu. Načelnik je nato zaključil občni zbor.

V a b i l o

na

**redni občni zbor konjerejske zadruge na Igu,
ki bo dne 8. junija 1913 ob devetih dopoldne v
lški Loki pri Janezu Jezetu.**

S P O R E D :

1. Poročilo o delovanju leta 1912.
2. Poročilo o denarnem prometu za l. 1912.
3. Proračun za leto 1913.
4. Posvetovanje in glasovanje glede premembe pravil, oziroma o preosnovi zadruge.
5. Slučajnosti.

Ig, dne 8. maja 1913.

Načelstvo.

R a z p i s

o oddaji plemenskih kobil oziroma žrebic.

Samostojni konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe nakupi meseca junija in avgusta t. l. nekaj plemenskih kobil in žrebic na Kranjskem, da jih odda po znižani ceni dobrim konjerejem, ki imajo vse predpogoje, da se morejo pečati z vzgledno konjerejo.

Oddalo se bo kakih 10 kobil ali žrebic pingavske in zlahne pasme. Pingavske plemenske živali se oddajo izključno le v politične okraje Radovljica, Kranj, Kamnik in ljubljanska okolica, dočim se oddajo kobile zlahne pasme le v ostale politične okraje na Dolenjskem in Notranjskem.

Nekolekovane prouje za te kobile je vložiti najkasneje do

30 junija t. l.

na konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Prejemniki kobil (žrebic) bodo morali podpisati zavezno pismo z nastopnimi določbami:

1. Kobile ali žrebice preidejo šele čez 6 do 8 let v neomejeno last prejemnika, dotlej je pa samostojni konjerejski odsek lastnik oddane plemenske živali. Tudi po preteku tega roka si pridrži konjerejski odsek predpravo do nakupa.

2. Če prejemnik iz katerekoli vzroka prejeto žival poprej vrne ali mu jo konjerejski odsek odvzame, dobi le tisto povrnjeno, kar je zanjo plačal. Kake druge odškodnine se na noben način ne prizna. Če se je kobila, ki se je nazaj vzela, poslabšala, ima konjerejski odsek pravico primerno vsoto odtegniti.

3. Prejemnik kobile se ima zavezati žival pravilno krmiti in oskrbovati ter pri obolenju takoj skrbeti za primerno zdravljenje.

4. Za kobilo in za njen zarod je vsekakor imeti primerne tekalnice ali pa pašnik.

5. Za žrebce, ki jih skoti prejeta kobila, ima predpravo do nakupa c. kr. kmetijsko ministrstvo in za žrebice pa samostojni konjerejski odsek, če se te živali nameravajo prodati.

6. Prejeto žival je smatrati predvsem kot plemensko in šele v drugi vrsti kot delovno žival.

7. Kdor proda prejeto kobilo brez dovoljenja konjerejskega odseka dokler ne preide v njegovo izključno last, mora povrniti konjerejskemu odseku celo nakupno vsoto s stroški vred in plačati denarno globo do 400 K.

8. Konjerejski odsek si pridrži pravico vsak čas kobilo in njen zarod po svojih organih pregledati.

**Konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe
kranjske.**